

بررسی فقهی
خروج از حاکمیت دینی

پژوهشکده تحقیقات اسلامی

فرازی، صادق، ۱۳۴۴

بررسی فقهی خروج از حاکمیت دینی / نویسنده صادق فرازی، تهیه‌کننده پژوهشکده تحقیقات اسلامی، قم: زمزم هدایت، ۱۳۸۵.

۱۲۸ ص.

ISBN 964 - 8769 - 62 - 1 : ۷۰۰۰ ریال

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. [۱۲۵] - ۱۲۸.

۱. مشروعیت حکومت (فقه). ۲. حاکمیت (فقه). ۳. علوم سیاسی (فقه). اسلام و دولت - - ایران.
۵. ایران - - تاریخ - - جمهوری اسلامی، ۱۳۷۶ - - جناح‌های سیاسی. ۶. رهبری سیاسی - -
جنبه‌های مذهبی - - اسلام. الف. سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. نمایندگی ولی فقیه. پژوهشکده
تحقیقات اسلامی. زمزم هدایت. ب. عنوان

۲۹۷ / ۳۷۹

BP ۱۹۸ / ۶ / م ۵ ف ۴

م ۸۵ - ۶۵۱

کتابخانه ملی ایران

زمزم
هدایت
انتشارات

بررسی فقهی خروج از حاکمیت دینی

موضوع / سیاسی

تهیه‌کننده / پژوهشکده تحقیقات اسلامی

نویسنده / صادق فرازی

ناشر / انتشارات زمزم هدایت

حروفچینی و صفحه‌آرایی / پژوهشکده تحقیقات اسلامی

چاپخانه / ستاره

نوبت چاپ / اول

تاریخ انتشار / بهار ۱۳۸۵

شمارگان / ۲۰۰۰

قیمت / ۷۰۰ تومان

شابک: ۱ - ۶۲ - ۸۷۶۹ - ۹۶۴ ISBN

قم، خیابان شهید فاطمی (دور شهر)، نیش فاطمی ۳، پلاک ۸۱ تلفکس ۰۲۵۱ - ۷۷۳۰۷۳۵

و همراه ۰۹۱۲۲۵۳۲۸۸۷

فهرست

۹	مقدمه
	بخش اول: کلیات
۱۳	فصل اول: بیان مسأله، اهمیت و قلمرو
۱۳	۱. بیان مسأله
۱۶	حکم فقهی خروج کارگزاران نظام اسلامی از حاکمیت دینی چیست؟
۱۶	۲. اهمیت و ضرورت مسأله
۱۷	۳. حدود و قلمرو مسأله
۱۹	فصل دوم: بررسی مفاهیم
۱۹	۱. بررسی فقهی
۱۹	۲. خروج
۲۰	۳. حاکمیت
۲۱	۴. بنی و بنات
۲۱	۵. محارب و مفسد فی الارض
۲۱	۶. معاند
۲۲	۷. مخالف سیاسی

فصل سوم: سابقه خروج از حاکمیت دینی	۲۳
۱. در زمان حاکمیت حضرت رسول (ص)	۲۳
۲. در زمان حاکمیت حضرت امیر(ع)	۲۴
۳. در زمان حاکمیت حضرت امام حسن(ع)	۲۷
۴. در زمان حاکمیت نظام جمهوری اسلامی ایران	۲۷

بخش دوم: بررسی فقهی خروج از حاکمیت - با فرض اعتقاد به استمرار مشروعیت نظام اسلامی

فصل اول: خروج با انگیزه مثبت اصلاحی	۳۱
۱. منجر شدن به اصلاح امور	۳۱
۱ - ۱. وظیفه امر به معروف و نهی از منکر نسبت به حاکم اسلامی	۳۲
الف. ادله امر به معروف و نهی از منکر نسبت به حاکم اسلامی	۳۲
ب. شرایط امر به معروف و نهی از منکر	۳۶
ج. مراتب امر به معروف و نهی از منکر	۳۷
۱ - ۲. وظیفه نصیحت نسبت به حاکم اسلامی	۳۸
۲. منجر شدن به فسادهای سیاسی اجتماعی	۴۱
۲ - ۱. ادله لزوم حفظ نظم و آرامش عمومی و پرهیز از هرج و مرج	۴۲
۲ - ۲. ادله لزوم حفظ وحدت جامعه مسلمین و پرهیز از تفرقه	۴۴
۲ - ۳. ادله لزوم حفظ حاکمیت و نظام دینی و پرهیز از خدشه دار ساختن آن	۴۷
۲ - ۴. ادله لزوم حفظ هوشیاری در برابر دشمنان و پرهیز از سوء استفاده آنان	۵۱
۳. منجر نشدن به اصلاح و فساد	۵۲
فصل دوم: خروج با انگیزه منفی مخالفت با نظام و رهبری	۵۵
۱. منجر شدن به فسادهای سیاسی اجتماعی	۵۵
۱ - ۱. ادله لزوم اطاعت از حاکم اسلامی و پرهیز از نافرمانی او	۵۶
۱ - ۲. ادله لزوم وفاداری به بیعت با حاکم اسلامی و پرهیز از پیمان شکنی با او	۶۲
۲. منجر نشدن به فساد	۶۶

بخش سوم: بررسی فقهی خروج از حاکمیت - با فرض اعتقاد به از دست رفتن مشروعیت نظام اسلامی

فصل اول: مبانی مشروعیت نظام اسلامی و رهبری آن	۶۹
۱. شرایط لازم رهبری نظام اسلامی	۷۱
۱ - ۱. اهم شرایط رهبری در منابع دینی	۷۱
الف. عدالت	۷۱
ب. فقاقت	۷۷
ج: حسن مدیریت و مدیریت	۷۸
۲ - ۱. شرایط رهبری در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۸۰
۲. وظایف و مسئولیتهای رهبری و نظام اسلامی	۸۱
۲ - ۱. وظایف و تکالیف نظام اسلامی در منابع دینی	۸۲
۲ - ۲. وظایف و تکالیف نظام اسلامی در قانون اساسی	۸۹
انتخاب مردمی	۹۰
نظریهٔ منسوب به برخی مذاهب اهل سنت	۹۱
فصل دوم: منجر نشدن خروج از حاکمیت به خروج بر حاکمیت	۹۵
فصل سوم: اقدام به خروج بر حاکمیت، پس از خروج از آن	۱۰۱
۱. معنای تراحم	۱۰۲
۲. انواع متراحمین	۱۰۲
۳. حکم متراحمین متعادلین	۱۰۲
۴. حکم متراحمین متراجحین	۱۰۳
۵. تطبیق موضوع مورد بحث با قوانین باب تراحم	۱۰۴
خاتمه:	۱۰۹
وظایف و تکالیف نظام اسلامی و مردم در مواجهه با خوارج	۱۰۹

۱۰۹	الف) وظایف و تکالیف مردم	.....
۱۱۲	ب) وظایف و تکالیف نظام اسلامی	.....
۱۱۳	۱. روشن‌گری و آگاهانین مردم	.....
۱۱۵	۲. گفت و گو با اصحاب توطئه	.....
۱۱۸	۳. مدارا با اصحاب توطئه	.....
۱۲۱	۴. شدت عمل با اصحاب توطئه	.....
۱۲۲	۵. عفو و گذشت، پس از سرکوبی توطئه	.....
۱۲۵	منابع	.....

www.ketabon.com

مقدمه:

در دورانی که جریان موسوم به اصلاح طلبان بر بخش بزرگی بر قوای جمهوری اسلامی ایران حاکم بودند، ایده «خروج از حاکمیت» از سوی برخی ایشان مطرح شد تا بدین وسیله بتوانند بخشهای تسخیر نشده حاکمیت را نیز به چنگ آورند. ایده یاد شده که به معنای خروج کارگزاران حکومتی به شکل استعفا و غیره از حاکمیت بود با عکس العمل شدید مقام معظم رهبری روبه رو شد و ایشان اقدام به چنین کاری را حرام شرعی و قانونی اعلام فرمودند.

از آنجا که پژوهشکده تحقیقات اسلامی بر این باور بوده و هست که موضع گیری های معظم له در موضوعات مختلف مبتنی بر پشتوانه های عمیق مکتبی و دینی است، برخورد فرض دانست که با انجام تحقیقی، موضوع خروج از حاکمیت را از منظر دینی و شرعی مورد بررسی قرار دهد. کتاب حاضر تلاشی در راستای پاسخ به این نیاز می باشد. این کتاب در سه بخش تنظیم شده است.

بخش اول شامل سه فصل می باشد. در فصل اول به مباحثی درباره طرح تحقیق موضوع پرداخته شده است. در فصل دوم، مفاهیم مربوط به این موضوع بیان شده است و در فصل سوم نیز پیشینه و سابقه این موضوع در تاریخ اسلام و انقلاب اسلامی به طور اجمال بیان گردیده است.

در بخش دوم، موضوع خروج از حاکمیت با این فرض که خروج کننده هنوز معتقد به

مشروعیت نظام اسلامی است، در دو فصل بیان شده است. در فصل اول، خروج ایشان با انگیزه اصلاح و در فصل دوم، خروج ایشان با انگیزه منفی تبیین گردیده است. در بخش سوم نیز، این موضوع با این فرض که خروج کننده اعتقادش را به مشروعیت نظام اسلامی از دست داده، در سه فصل آمده است. در فصل اول، مبانی مشروعیت نظام اسلامی و رهبری آن و در فصل دوم، خروج از حاکمیت بدون خروج بر حاکمیت و در فصل سوم نیز، خروج از حاکمیت با خروج بر حاکمیت مورد بحث قرار گرفته است. و در خاتمه نیز بحثی با عنوان وظایف و تکالیف نظام اسلامی و مردم در مواجهه با خوارج آمده است.

البته باید اذعان نمود که این کتاب گامی ناچیز در راستای تبیین چنین موضوعاتی از منظر دینی و شرعی است و جادارد پژوهشگران و فرهیختگان دلسوز ضمن یادآوری نقاط ضعف آن، گامهای مؤثرتری را در غنای آن بردارند.

پژوهشکده تحقیقات اسلامی